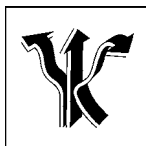

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

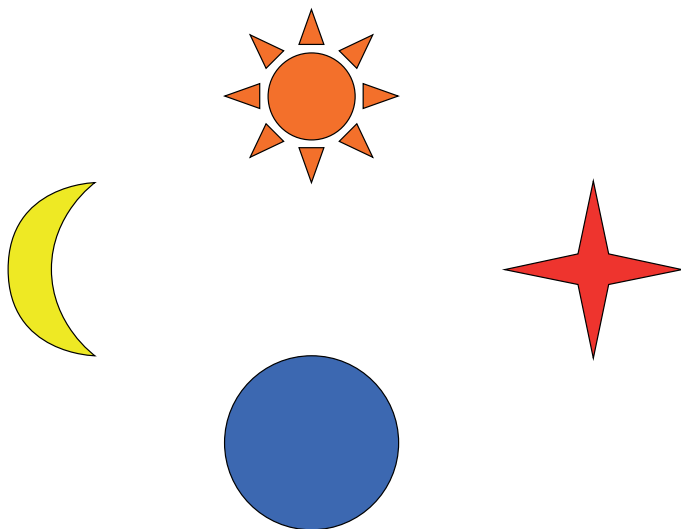
Українсько-Азербайджанський Інститут соціальних наук
і самоврядування ім. Г. А. Алієва

МАУП

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНОЗНАВСТВА

*Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
на базі кафедри українознавства*

Київ
ДП "Видавничий дім "Персонал"
2012

Редакційна колегія:

Бідзюра І. П. — директор УАІСНС, д-р політ. наук, проф.;
Шилов Ю. О. — зав. каф. українознавства, академік МКА, канд. іст. наук, проф.;
Соколовська К. М. — заст. зав. каф. українознавства, канд. іст. наук, доц., проф. МКА

Затверджено до друку Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 11 від 25.06.12)

Видання здійснене в рамках проекту “Наукові праці МАУП”

Актуальні проблеми українознавства: [звед. зб. матер. наук.-практ. Д-87 конф.]. — К.: МАУП, 2012. — 286 с.

Розкриваються історичні, теоретичні та методологічні аспекти українознавчої дисципліни не тільки як складової духовності українства, а й як феноменального явища світової цивілізації.

Проаналізовано роль і місце науки українознавства у розбудові демократичного суспільства суверенної європейської держави України.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів.

ББК 87я73

М. О. Левченко

Особливості потенціалу
виробничої одиниці та його
економічна оцінка 150

М. І. Терновський

Історичні аспекти становлення
і розвитку аудита 156

О. І. Дікарев

Брендинг українського
паливно-енергетичного
комплексу України 162

С. Я. Буняк

Історичне коріння міжбанківських
розрахунків в Україні 172

Н. Ю. Матяш

Проблеми та перспективи
розвитку підприємництва
в Україні 179

О. О. Снісаренко

Історичні аспекти становлення
фінансів місцевих органів влади 188

Олександр Неживий

Публічна латентність загрози:
як запобігти руйнуванню
української мови зсередини? 196

М. В. Патер

Історія закордонного
економічного аналізу та його
запровадження в Україні 200

М. В. Прудніков

Стан та тенденції розвитку
функцій управління
економічного аналізу 206

Владислав Горанін

Проблеми сучасності України
і перспективи формування
україноцентричної еліти 211

Аннета-Даніела Кузнєцова

Роль жінки й матері
в українській родині 213

Н. В. Отрох

Від витворів мистецтва
до друкарського штампу 218

С. Й. Татаринів

Вплив Бахмутського повітового
земства на розвиток
народної освіти 223

Хоанг Динь Чай, О. В. Волянец

Экономическая и энергетическая
дипломатия в Евразии 231

Юлія Савенко

Символика в современных
украинских молодежных
неформальных объединениях
и организациях 237

Л. О. Глушко

Особливості формування
національної свідомості
у процесі етнічної соціалізації
молоді 244

Олексій Захарченко

Етнопедагогічні традиції
українців у історичному
контексті 248

О. І. Дікарев, Хоан Дін Чай,

Джан Ван Джун
Економічна дипломатія
приморських держав
та України 254

М. В. Сколуб

Адміністративно-судовий
устрій Бессарабської області
у 1812–1856 рр. 261

В. С. Рижиков

Теорія виховання як складова
формування духовності
відповідно до цільової моделі
професійної підготовки
майбутніх юристів 271

І. В. Калько

Стан сформованості гендерної
культури у студентської
молоді за особистісно-змістовним
критерієм 278

Відомості про авторів 282

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ АУДИТА

Актуальні проблеми українознавства, с. 156–161

В умовах переходу до ринкової економіки незалежний аудиторський контроль має особливе значення як гарант засвідчення вірогідності бухгалтерської звітності. Вірогідна інформація про діяльність підприємства цікавить її власників, постачальників, покупців, банки, органи податкового контролю, інвесторів, тобто усіх тих, хто має справу з конкретним підприємством.

Першими користувачами бухгалтерської інформації були ще рабовласники і феодалі. Щоб мати якомога більші прибутки, власники наймали контролерів, які шляхом звітування проводили контроль (перевірку) діяльності управляючих. На державному рівні створювалися спеціальні органи, які здійснювали контроль за збиранням податків та ефективністю їх використання.

Із розвитком торгівлі та промисловості державного контролю стало вже недостатньо, оскільки він захищав інтереси лише держави, тому виникла потреба в недержавному контролі — аудиті (англ. *audit* від лат. *auditus* — слухання, вислуховування). Причому в ньому були зацікавлені обидві сторони. До послуг аудиторів звертались і незацікавлені сторони (суд, арбітраж), які захищали справедливість.

Щоб попередити зловживання, неправильний розподіл та привласнення прибутків, власник змушений був застосовувати перевірку фінансової звітності.

За історичними джерелами можна прослідкувати, що аудит як незалежний фінансовий контроль налічує багато віків. Розвиток контролю за господарською діяльністю пов'язаний із виникненням обліку в державах, розташованих у долинах річок Нілу, Тигру і Євфрату, де його вели ще на папірусі, а згодом — на папері.

Уважається, що аудит як вид професійної діяльності виник в Англії. Найдавніші згадки про аудит (1130 р.) наводяться в англомовних облікових документах, що зберігаються в архівах казначейства Англії і Шотландії. Також є дані про діяльність аудиту з 1299 по 1324 р., коли королівським указом були призначені аудитори в графствах Оксфорд, Беркшир, Південний Ельтон, Уїлтс, Самсет і Дорсет. У 1285 р. король Англії Едвард I видав закон, згідно з яким аудиторам надавались певні привілеї.

Сучасний аудит почав формуватись наприкінці XIX ст., з часу, коли виникло поняття про компанію як про самостійний юридичний суб'єкт.

Саме це призвело до роз'єднання права власності і функцій управління, внаслідок чого виникла необхідність захисту інтересів власників (акціонерів), які не брали участі в щоденному процесі прийняття рішень, за винятком малих компаній (коли акціонери та директор виступають в одній особі).

У 1844 р. у Великій Британії видаються закони про компанії, відповідно до яких вони були зобов'язані один раз на рік запрошувати незалежного аудитора для перевірки і підтвердження звітності. Офіційною датою виникнення аудиторської діяльності вважається 1853 р. — дата реєстрації перших у світі професійних організацій аудиторів. Вимога обов'язкового здійснення аудиту фінансової звітності компаній закріплена законодавством Франції у 1867 р., США — в 1887, Швеції — в 1895, Німеччини — в 1931 р. На території України, що входила до складу царської Росії, вже у 1811 р. існував державний контроль в особі державного контролера.

Аудиторська діяльність у країнах СНД — в Україні, Росії, Білорусі, Казахстані, Узбекистані та інших — розвивалась із розвитком ринкової економіки. Відтак було створено Асоціацію бухгалтерів і аудиторів СНД.

У світовій практиці існують дві принципові концепції регулювання аудиторської діяльності.

Перша концепція поширена в країнах континентальної Європи: Австрії, Іспанії, Франції, Німеччині, де аудит орієнтований, головним чином, на державні органи як на основних користувачів аудиторських

висновків. У цих країнах аудиторська діяльність суворо регламентована централізованими органами, на які фактично покладено функції державного контролю за аудиторською діяльністю. Основна увага приділяється законодавству та фіскальним вимогам.

Друга концепція розвинулася в англomовних країнах: США, Великій Британії, Австралії, де аудиторська діяльність є певною мірою саморегульованою. Аудит у цих країнах орієнтований переважно на потреби акціонерів, інвесторів, кредиторів та інших господарюючих суб'єктів. Регулювання аудиторської діяльності в цих країнах здійснюється переважно професійними громадськими аудиторськими об'єднаннями.

Теорія аудита обґрунтовує його виникнення з різних точок зору. У Великій Британії та США найбільшого визнання набули такі підходи:

Потреби потенційного та існуючого інвесторів. Цей підхід полягає в тому, що кожний інвестор компанії, навіть за наявності достатнього рівня знань у сфері фінансового аналізу, не впевнений у вірогідності показників фінансової звітності, необізнаний з даними бухгалтерського обліку, які є підставою для складання звітності. Актуальність цієї проблеми загострюється із зростанням кількості акціонерів, які фактично не мають відношення до управління компанією. Отже, підтверджуючи публічну звітність, аудитор виступає певним гарантом порядності відносин між учасниками господарської діяльності.

Теорія агентів (управляючих) пояснює потребу в аудиті, посилаю-

чись на історичні факти незалежної перевірки звітів управляючих на задоволення землевласників. Ця теорія враховує можливість конфлікту інтересів власника і управляючих. Роль третейського судді при цьому відводиться аудитору. Аудиторські підтвердження фінансової звітності посилюють довіру до власників компанії.

Теорія мотивацій виходить із суто психологічних моментів. Вважається, що менеджери значно відповідальніше ставляться до складання звітності, оскільки знають, що вона обов'язково буде перевірена, відтак зменшується імовірність помилок та шахрайства.

Зарубіжна практика виділяє кілька підходів до проведення аудиту:

підтверджуючий аудит — полягає у перевірці значної кількості фактичного матеріалу з метою підтвердження вірогідності фінансової звітності;

процедурний аудит — оцінює надійність облікових процедур, що традиційно склалися на підприємстві (процедури з обліку основних засобів, запасів, праці та її оплати тощо);

системний аудит — оцінює надійність та ефективність системи внутрішнього контролю і системи бухгалтерського обліку. Таким чином, потрібно оцінити ризик того, що в системах обліку і контролю є певні недоліки і вони є недосконалі;

аудит зон ризику — вивчає та визначає зони ризику діяльності клієнта та визначає альтернативи вирішення ситуацій. Такий підхід до проведення аудиту є найперспективнішим, оскільки менш затратний, бо скорочує термін проведення аудиту та його трудомісткість.

Аудиторська діяльність в Україні започаткована з 1989 р. у зв'язку з виникненням ринкових відносин і створенням в Україні (на той час УРСР) спільних підприємств, вірогідність звітності яких іноземний інвестор вимагав підтвердити традиційним учасником цивілізованого ринку — аудитором. Це і стало передумовою створення дочірнього відділення Інаудита в Україні, яке називалось Інаудит-Україна. До складу цієї першої аудиторської фірми в Україні увійшли колишні держслужбовці контрольно-ревізійного управління Мінфіну України. Проте значного розвитку аудит в Україні набув лише після розпаду Радянського Союзу.

Основними видами послуг перших аудиторських фірм в Україні були консультації з питань бухгалтерського обліку, правил оподаткування або безпосереднє здійснення бухгалтерського обліку та складання звітності.

Отже, необхідність проведення аудиту зумовлена потребою користувачів у вірогідній інформації про фінансовий стан господарюючого суб'єкта. Користувачами інформації можуть бути власники, керівництво управлінського апарату, інші фізичні та юридичні особи, що мають матеріальну зацікавленість у фінансово-господарській діяльності цього суб'єкта, а також усі ті, кому потрібно бути впевненим у вірогідності та повноті наданої інформації про фінансовий стан суб'єкта господарювання.

Появу такого нового суб'єкта господарювання, як аудит, було сприйнято суспільством як належне, оскільки переважна більшість бух-

галтерів малих підприємств мають низьку кваліфікацію і законодавство зазнає частих змін.

Наступним кроком у розвитку аудиту в Україні було створення професійного громадського об'єднання громадян — Спілки аудиторів України. 14 лютого 1992 р. на першому з'їзді аудиторів прийнято статут Спілки аудиторів України. З метою сприяння розвитку, вдосконаленню та уніфікації аудиторської діяльності в 1993 р. було створено незалежний самостійний орган — Аудиторську палату України, а 22 квітня 1993 р. прийнято Закон України “Про аудиторську діяльність” № 3125-XII.

Таким чином, відповідно до ст. 4 Закону України “Про аудиторську діяльність” аудит — це перевірка публічної бухгалтерської звітності, обліку, первинних документів та іншої інформації щодо фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання з метою визначення вірогідності їх звітності, обліку, його повноти і відповідності чинному законодавству та встановленим нормативам.

Згідно з Міжнародним стандартом аудиту (МСА) 120 “Концептуальна основа Міжнародних стандартів аудита” аудит фінансової звітності покликаний надати аудитору можливість висловити думку про те, чи складена фінансова звітність у всіх суттєвих аспектах відповідно до основ фінансової звітності.

Аудиторська діяльність в Україні включає в себе організаційне і методичне забезпечення аудита, практичне здійснення аудиторських перевірок, надання супутніх та інших аудиторських послуг. Аудиторська

діяльність є підприємницькою. Прибуток, отриманий від такої діяльності, оподатковується згідно з чинним законодавством.

Супутні аудиту послуги включають:

- оглядові перевірки — завданням оглядової перевірки фінансової звітності є надання аудиторові можливості встановити негативні факти, що спричинили подання неправдивої інформації. При встановленні таких фактів аудитор розцінює підготовлену (подану) фінансову звітність як невідповідну за будь-яким аспектом нормативним актам щодо її складання. Обмежені процедури оглядової перевірки дають меншу ймовірність досягнення поставленої аудитором мети порівняно з аудитом, оскільки під час оглядових перевірок докладно не вивчається система внутрішнього контролю та обліку на підприємстві та не перевіряється первинна бухгалтерська документація;

- операційну перевірку — завданням операційної перевірки є проведення необхідних процедур з метою перевірки окремих питань, які визначені в договорі між аудитором і клієнтом;

- компіляцію (трансформація бухгалтерського обліку) — завданням компіляції є здійснення процедур трансформації бухгалтерського обліку за іншими обліковими стандартами, планом рахунків. Під час здійснення таких послуг до виконання процедур залучається бухгалтер підприємства. У цьому випадку не потребується отримання аудиторських доказів стосовно цієї інформації.

До інших аудиторських послуг входить:

– консультування третіх осіб з бухгалтерського та податкового обліків, питань оподаткування, складання фінансової (бухгалтерської) звітності, аналізу фінансово-господарської діяльності, економіко-правового забезпечення господарської діяльності, економічної та правової безпеки, фінансової політики;

– експертизи з питань підприємницької діяльності, в тому числі судово-бухгалтерська експертиза;

– представництво інтересів клієнта (замовника) перед третіми юридичними особами за його дорученням з питань економіко-правового забезпечення діяльності клієнта (замовника);

– видавництво та розповсюдження (на договірній основі через третіх осіб) методичної літератури з питань теорії та практики обліку, оподаткування, аудита, економічного аналізу, фінансів, правового забезпечення господарської діяльності в Україні (здійснюється після отримання відповідного дозволу Аудиторської палати України);

– проведення навчальних семінарів та курсів з питань обліку, аудита, оподаткування, аналізу та економіко-правового забезпечення господарської діяльності в Україні (здійснюється без видачі кваліфікаційних сертифікатів після узгодження та затвердження АПУ програм семінарів);

– ведення обліку і звітності — налагодження обліку і впровадження передових форм і методів, постійне ведення обліку, складання звітності та декларацій;

– розробка, впровадження, супроводження бухгалтерських програм

на ПЕОМ (в електронних системах обробки даних);

– оцінювання майна (проводиться у разі приватизації, банкрутства, наслідування майна або злиття підприємств за умови відповідної кваліфікації оцінювача).

Усі інші види діяльності (роботи, послуги) не є статутними і дозволеними щодо аудиторських фірм (аудиторів).

Відповідно до Міжнародних нормативів аудита до супутніх послуг належить:

– підготовка оглядів, пов'язаних із нефінансовою інформацією (ефективність функціонування внутрішнього аудита, комп'ютерного програмного забезпечення аудита);

– аналіз бухгалтерської (фінансової) звітності;

– виконання узгоджених процедур за окремими рахунками бухгалтерського обліку, балансом (окремим фінансовим звітам) або бухгалтерською (фінансовою) звітністю загалом, а також іншою фінансовою і нефінансовою інформацією;

– складання (підготовка) бухгалтерської (фінансової) звітності (повної або часткової).

Багато користувачів фінансової звітності змішують аудит (auditing) і бухгалтерський облік (accounting). Така плутанина відбувається через те, що в більшості випадків аудит пов'язаний з бухгалтерською інформацією, і переважна більшість аудиторів володіють бухгалтерським обліком. Проте цього недостатньо. Вони повинні бути компетентним у трактуванні аудиторських свідчень, застосуванні відповідних процедур аудита, розміру вибірки та

аудиторських тестів, оцінюванні результатів проведених досліджень. Саме це і відрізняє аудитора від бухгалтеря.

Література

1. Закон України “Про аудиторську діяльність” від 22 квітня 1993 р. // Голос України. — 1993. — 29 трав.
2. *Кодацкий В. П.* Инфляция: влияние на экономику и пути преодоления / В. П. Кодацкий // Вісн. екон. науки України. — 2005. — № 1.
3. *Запатріна І.* Фінансова політика та її вплив на економічне зростання / І. Запатріна // Економіст. — 2005. — № 3.
4. *Загородній А. Г. та ін.* Аудит: теорія і практика. — Л.: Львів. політехніка, 2004.
5. *Семенова Ю.* Грошова маса в інфляційному процесі / Ю. Семенова // Підприємництво, госп-во і право. — 2006. — № 9.
6. *Юхименко П. І.* Сучасні тенденції та стратегія фінансової політики України / П. І. Юхименко // Фінанси України. — 2005. — № 10.